

WEBDIDACTIEK

Sinds het internet een onuitputtelijke bron is van allerlei voor alle vakken bruikbaar lesmateriaal, komen er vragen op als: wat is de meerwaarde van al die gepubliceerde documenten boven de traditionele leermiddelen? Waar kunnen de leerlingen ze vinden? Hoe en waar kunnen ze deze gebruiken en vooral: wat kunnen ze ervan leren? Er zullen bij stijgend internetgebruik op scholen ook steeds meer nieuwe vragen opkomen. Kennisnet heeft in september 2003 de webdidactiek community gelanceerd (<<http://webdidactiek.kennisnet.nl>>); een site die hulp kan bieden bij het beantwoorden van bovenstaande vragen. John Daniëls onderwerpt de website aan een kritische beschouwing. Francine Behnen, sinds maart 2004 community manager webdidactiek, geeft een reactie.

John Daniëls

satie van bestaande websites in een moderne vreemde taal. In de talenlokalen zijn vaak al links naar een groot aantal van dit soort websites geplaatst. Vanuit het vaklokaal Duits (<www.digischool.nl/du/dulok.htm>) bijvoorbeeld kun je doorklikken naar een aantal Duitstalige sites die vakoverstijgend dienst kunnen doen bij geschiedenis:

- *Haus der Geschichte* <www.hdg.de>. Site van het gelijknamige museum in Bonn, over de Duitse geschiedenis na 1945.
- *LEMO: lebendiges virtuelles Museum online* <www.hdg.de/lemo/>. Online 'museum' over de Duitse geschiedenis vanaf 1900.
- *Die Gedenkstätte Deutscher Widerstand* <www.gdw-berlin.de>
- *Die DDR im WWW* <www.ddr-im-www.de>.

Hieraan zou nog de belangrijke website van het *Deutsches*

Historisches Museum (<www.dhm.de/>) kunnen worden toegevoegd, die grote delen van de geschiedenis behandelt en dus een prachtige bron van lesmateriaal is voor dit vak. In de meeste digitale vaklokalen kom je zulke hyperlinks tegen, soms voorzien van een korte omschrijving. Dat is goed voor een kort bezoek, maar te weinig als lesmateriaal. Dit soort sites kunnen pas als lesmateriaal worden gebruikt, wanneer zij gedidactiseerd zijn. Dat bovenstaande Duitstalige bronnen tot nu toe bij geschiedenis ontbreken, is waarschijnlijk te wijten aan het feit dat docenten van dat vak niet goed raad weten met anderstalig lesmateriaal. Slechts een deel van de leerlingen in de klas heeft Duits in het pakket. Daarom is het van groot belang dat alle leerlingen, die in de bovenbouw zich komen voorbereiden op hun eindexamen, in staat zijn bronnen in andere talen dan het Nederlands te kunnen begrijpen. Hiervoor is een grotere receptieve woordenschat nodig dan waarmee de leerlingen de onderbouw nu verlaten.

In het bovenstaande geval van geschiedenis en Duits

In het traditionele onderwijs wordt onderwezen en geleerd in een klaslokaal en vanuit een boek, soms aangevuld met een werkschrift. Informatie- en communicatietechnologie (ict) en dan vooral het internet, brengt daar verandering in. Bij web-leren met behulp van op internet geplaatst interactief lesmateriaal, zit de leraar in het leermiddel verstopt. Hij laat leerlingen vragen beantwoorden of geeft opdrachten, waarbij hij ook feedback en hulp levert. In bijvoorbeeld een WebQuest wijst hij vanuit elk land ter wereld in één van de schooltalen de leerlingen de weg en zorgt ervoor dat zij van dat bezoek iets leren.

Dat ligt anders bij internetdocumenten die niet met een onderwijsdoel op het internet zijn geplaatst. Deze kunnen vaak wel een onderwijskundig belang dienen. Het is dan zaak niet alleen de url te vermelden waar de betreffende documenten zijn te vinden, maar ook aan te geven welke taak de leerlingen er zelfstandig mee moeten uitvoeren. Daardoor wordt webonderwijs een nieuwe individuele manier van leren die van de leerlingen veel meer zelfstandigheid vraagt dan in het traditionele klaslokaal.

Web-leren roept nieuwe vragen op zoals: waar kan ik op het internet bruikbaar lesmateriaal vinden, hoe bereikt dat mijn leerlingen, kunnen ze er zelfstandig en individueel mee aan de slag, moet dat op school in een computerlokaal of in het eigen vaklokaal met een internetaansluiting en een beamer of thuis en hoe kan ik controleren of ze hun werk hebben gedaan? Op deze vragen wil de website webdidactiek een antwoord geven.

Behoeftedonderzoek

Om de wensen ten aanzien van ict in het onderwijsveld beter te leren kennen, heeft Amy Franken, projectleider bij Kennisnet, drie klankbordbijeenkomsten georganiseerd en een digitale enquête onder 200 docenten gehouden. Doel van het onderzoek was 'de ervaringen, behoeften en verwachtingen van de doelgroep van de community, namelijk docenten in het voortgezet onderwijs, te inventariseren en te vertalen naar een concreet advies om de community aan de wensen van de doelgroep aan te passen'.

Uit het verslag van het onderzoek blijkt dat er vooral een behoefte is aan 'meer *good practices* [...] die er specifiek op gericht zijn om met behulp van ict zelfstandig leren van leerlingen te ondersteunen'. Het onderzoek toont aan dat de docenten van elkaars ervaringen met ict willen profiteren. Uitwisseling daarvan zien ze als een taak van de website webdidactiek. Verder wil men praktische informatie vinden over hoe ict toegepast kan worden in het eigen vak. Ook de uitwisseling van lesma-

teriaal zien docenten als een weg om meer ict in de lessen te gebruiken. Ze vinden ook dat er lesmateriaal moet komen, dat als voorbeeld kan dienen. Daarbij horen ook voor het onderwijs nuttige websites. Verder zouden docenten ook graag in een forum met elkaar over webdidactiek willen discussiëren. Dit zijn duidelijke wensen die de basis vormen van wat de docenten onder webdidactiek verstaan. Daarbij staat het eigen vak duidelijk voorop. Kennisnet stelt in het onderzoeksverslag dat het 'de docenten ontbreekt aan vaardigheden om geschikt materiaal te zoeken en te beoordelen op de gebruiksmogelijkheden in het eigen onderwijs'. Zou het niet ook zo kunnen zijn dat docenten misschien wel de vaardigheden hebben om naar goed lesmateriaal op internet te zoeken, maar dat ze er de tijd en de mogelijkheden niet voor hebben en om die reden deze klus dan ook graag uitbesteed zien aan vakdidactici die daarvoor betaald krijgen?

Vakoverstijgend leren

Op de website webdidactiek staan in de rubriek vakoverstijgend leren op dit moment twee projecten, de Grote Griepmeting en Koetnet, die beide bestemd zijn voor biologie en wiskunde. Het is de bedoeling van de webdidactiek community deze wijze van leren uit te breiden om de volgende reden: 'Leerlingen leren zaakinhoud binnen de diverse vakken. Vakoverstijgende projecten dagen leerlingen uit om het geleerde toe te passen in een bredere context.' Men denkt daarbij vooral aan de volgende combinaties: alpha & bèta vakken; alpha & gamma vakken; bèta & gamma vakken.

In het behoefteonderzoek heeft echter geen enkele docent gevraagd om deze wijze van combi-leren. Dat is ook logisch: de examens zijn daar niet op afgestemd en vakdocenten blijven dus de voorkeur geven aan informatie uit hun eigen digitale vaklokaal.

In het bovenstaande rijtje mis ik de combinatie alpha/bèta/gamma-vakken & moderne vreemde taal: de vakinhoudelijke kant in combinatie met de taal als verpakking. Examens tekstbegrip van de schooltalen hebben onderwerpen uit de alpha/bèta/gamma-domeinen. De leerlingen kunnen scoren met een voldoende receptieve taalbeheersing gecombineerd met kennis van de in de examenteksten behandelde onderwerpen. De vraag hoe talendocenten en hun collega's van de andere vakken met gebruik van het internet samen inhoud en taal kunnen onderwijzen, lijkt mij dan ook van groot belang voor de webdidactiek.

Als eerste stap op weg naar het beantwoorden van deze vraag, zou begonnen kunnen worden met een inventari-

zouden er bij de gesignaleerde bruikbare websites vragen en opdrachten moeten worden gemaakt. Omdat de verwijzende docent geschiedenis geeft en deze weet wat de examenstof is en hoe de vraagstelling daarbij is, lijkt het logisch dat de vragen en opdrachten uit zijn Nederlands-talig vaklokaal komen en niet uit dat van Duits. De vraag wat daarbij de taak wordt van de talentdocent, lijkt me eveneens van belang voor de webdidactiek.

Webactiviteiten

Op de website webdidactiek is al veel te vinden, zoals een uitgebreide rubriek *webactiviteiten*. Daarin staan lessen informatie zoeken, verslag en brief schrijven, discussiëren, mondeling presenteren en website bouwen. Maar als de leerlingen dat allemaal geleerd hebben dan zijn deze leerdoelen bereikt. Vervolgens wil de zelfstandig werkende leerling, op school, in de bibliotheek of op zijn eigen computer thuis, natuurlijk voor één of meer

van zijn vakken aan de slag. Hij wendt zich voor webinformatie tot de leraar van het betreffende vak. Als deze vervolgens inlogt bij Kennisnet en surft naar de website webdidactiek, dan vindt hij daar weinig of geen nuttig lesmateriaal dat hij zijn leerlingen kan voorzetten. Om die reden heeft Kennisnet de hulp ingeroepen van de Landelijke Pedagogische Centra en de Expertisecentra. Deze zouden hun didactici per vak of groep van vakken aan het werk moeten zetten om al het bruikbare, gratis op het web te vinden lesmateriaal te inventariseren, van interactieve opdrachten te voorzien en te plaatsen in de digitale vaklokalen. Leerlingen kunnen dan van de eigen vakdocent de opdracht krijgen daarheen te surfen om zelfstandig aan het werk te gaan. Als Kennisnet in een nieuw behoefteonderzoek aan alle docenten uit het voortgezet onderwijs zou vragen: is dit wat jullie onder *good practice* verstaan, dan denk ik dat het antwoord bevestigend zal zijn. ■

REACTIE

De website Webdidactiek is sinds september 2003 operationeel. Na afronding van het behoefteonderzoek zijn in juni 2004 ingrijpende veranderingen in gang gezet en nog gaande. De inhoud achter de knoppen *vakoverstijgende projecten*, *digitaal portfolio* en *elektronische leeromgevingen* is op dit moment in volle ontwikkeling. De *webactiviteiten* zijn behoorlijk uitgewerkt, maar nog niet compleet.

Webactiviteiten

Webactiviteiten zijn een vrije vertaling van de *activity structures* van Judi Harris <www.officeport.com/jharris/>. Zij heeft onderzoek gedaan naar activiteiten die docenten op internet met leerlingen uitvoeren, los van vakinhoud. Zij beschreef dat veel docenten, wanneer zij aan 'internet in de klas' denken, meestal aan één mogelijkheid denken, te weten: het opzoeken van informatie. Docenten vinden het moeilijk om internet op andere manieren in de klas toe te passen, bijvoorbeeld voor het aanleggen (en onderhouden) van een database of het maken van een website. Vermoedelijk blijven veel docenten vasthouden aan een traditionele manier van lesgeven waarin effectief gebruik van internet moeizaam inpasbaar is (Valère Awouters, <<http://users.pandora.be/valere.awouters/MSc/cursus/>>).

Webactiviteiten zijn vakonafhankelijk en bevatten activiteiten die vakoverstijgend kunnen zijn binnen de bètavakken, binnen de gammavakken of tussen bèta- en gammavakken enzovoort. Het door John Daniëls genoemde voorbeeld voor geschiedenis en Duits is in vakoverstijgende zin interessant. Als webactiviteit is het een voorbeeld van 'informatie zoeken'.

Hulp van buiten

Het zou fantastisch zijn als LPC, SLO en de expertisecentra per schoolvak uitgewerkte webactiviteiten naar de vaklokalen zouden sturen. Helaas zijn de ontwikkelingen nog niet zo ver. Er is in Nederland een kleine kopgroep – met onder andere diverse managers van de vakcommunities en activiteiten bij De Digitale School – die internet effectief in de praktijk tracht in te zetten. Hopelijk kunnen meer docenten, geïnspireerd door de website webdidactiek, zinvolle webactiviteiten inbouwen in hun onderwijs. Zo mogelijk kunnen zij de vakinhoud met andere vakken afstemmen of integreren. Alle docenten kunnen interessante webactiviteiten en vakoverstijgende projecten publiceren in hun vakcommunity of in hun vaklokaal. Er is in het veld een schreeuwende behoefte aan *good practices*. Goede voorbeelden kunnen extra aandacht krijgen bij webdidactiek en zo docenten van verschillende vakken inspireren.

Als community manager webdidactiek nodig ik iedereen van harte uit om <<http://webdidactiek.kennisnet.nl>> kritisch te bekijken. Uw opmerkingen kunt u mailen naar <webdidactiek@kennisnet.net>, of u kunt uw opmerking plaatsen in het forum. Het forum vind u op <webdidactiek.kennisnet.nl> onder de knop 'forum' en op <<http://fora.kennisnet.nl/index.php>> door te klikken op 'voortgezet onderwijs' en 'webdidactiek'. Verder nodig ik alle docenten uit om de url's van gepubliceerd lesmateriaal met interessante webactiviteiten of interessante vakoverstijgende projecten aan mij te mailen. U doet uw zoekende collega's er een groot plezier mee!

Francine Behnen ■

IN DE PRAKTIJK ALLE TALEN

In deze en de volgende afleveringen van *Levende Talen Magazine* wil de redactie aandacht besteden aan verschillende projecten die tijdens de Landelijke Studiedag een Europees talenlabel ontvangen hebben. In 2004 was het thema voor dit label 'Voorbereiden op je toekomst'. In deze aflevering een presentatie van het project *Passeport*, dat door Astrid Eelkema van het Pascal College in Zaandam ontworpen is en met succes is uitgevoerd. De jury prees dit project als een allround vernieuwingsproject, waarin taakgericht een kort buitenlandverblijf door de leerlingen zelf wordt voorbereid. De resultaten vervangen een deel van het traditionele eindexamen.

Project Passeport 'Tabasco in the extended classroom'

Alex Riemersma

Het Zaanse project *Passeport* komt er in het kort op neer dat de havo- en vwo-leerlingen Frans van het Pascal College helemaal zelfstandig een meerdaagse excursie naar een Franstalige stad in Wallonië of in Frankrijk organiseren. Zij werken een halfjaar (twee van de drie lesuren per week) aan hun excursie, van voorbereiding tot uitvoering en evaluatie. Zij verzamelen informatie en bewerken deze voor hun medeleerlingen, voeren telefoongesprekken, maken vraaggesprekken op straat in het Frans, verzorgen voor hun medeleerlingen een museumbezoek of een rondleiding door de stad en presenteren de tussenfasen en halfproducten aan de andere leerlingen steeds in het Frans, mondeling en schriftelijk. De tussenproducten tellen mee voor de verschillende onderdelen van het schoolexamen: luistervaardigheid, spreekvaardigheid en schrijfvaardigheid. Het is een grote praktijkopdracht met veel concrete taken die door de leerlingen zelf ingevuld worden. Deze taken zijn gericht op taalverwerving en taalgebruik; wat geleerd en geoefend wordt, is concreet aanwijsbaar en meetbaar in termen

van luistervaardigheid, spreekvaardigheid en schrijfvaardigheid. Het project is in het havo gericht op spreekvaardigheid en luistervaardigheid; bij de beoordeling tellen deze vaardigheden elk voor de helft, terwijl de Cito-luistertoets voor 15 procent meetelt. In het vwo is het project gericht op luistervaardigheid, spreekvaardigheid en schrijfvaardigheid; in het vwo telt de Cito-luistertoets mee voor 10 procent van het eindcijfer.

Logboek

Het project *Passeport* bestaat uit drie hoofdfasen: voorbereiding met zes deeltaken, vier deeltaken tijdens de excursie en nog eens vijf deeltaken na de excursie. De taken zijn concreet en helder geformuleerd. Bovendien moeten de leerlingen flink reflecteren over de eigen taalvaardigheid in termen van 'ik kan - beschrijvingen', onder andere met betrekking tot het telefoneren, presenteren en argumenteren in het Frans. In een logboek houden de leerlingen per taak precies bij wat zij willen leren, hoe zij dat aanpakken, wat zij van anderen denken te kunnen leren en hoe zij anderen kunnen helpen.

Astrid Eelkema heeft het project bedacht. Zij legt uit dat de leerlingen van de interactie met de native speakers niet

alleen Frans leren, maar ook de interculturele verschillen ontdekken en benoemen. Een leerling verbaasde zich erover, dat de gesprekspartner aan de andere kant van de telefoonlijn de beleefdheidsvorm bleef hanteren: 'Zij bleef maar *vous* zeggen en ik ben pas achttien'. Het project leert de leerlingen ook te kijken met de ogen van de burens, bijvoorbeeld door te vragen naar hoe de Fransen zelf tegen Belgen en Nederlanders aankijken.

Astrid Eelkema: 'Sommige groepjes leerlingen besloten niet zomaar een willekeurige voorbijganger aan te klampen met de voorbereide vragen, maar speciaal te zoeken naar mensen met een verhaal, een kraker, een rapper of een clochard. Daar leren ze natuurlijk veel meer van over het grote-mensen-leven.'

VOORBEELD

Taak 6: Keuze van interviewonderwerp: voorbereiden en testen vragenlijst (twee-tallen).

Tijdens de excursie neem je in tweetallen interviews af. Je kiest een onderwerp dat past binnen het overkoepelende thema 'Ressemblances et différences'. Hiervoor kies je een bepaalde doelgroep; je interviewt de mensen op straat of op de door jou gekozen locaties.

De vragenlijst stel je van tevoren op, daar-

